

VILLANY *hárfa*

liturgia gitárral

Vélemények

Balogh Péter Pius

egyházzeneész, a Gödöllői Premontrei Szent Norbert Gimnázium tanára

Az elmúlt öt-hatszáz évben sok kevésbé értékes, „objektíve alkalmatlan” dolog (például operarészlet) került be a liturgiába, azonban ha kirohanunk a XIX. századi gicstől, nem feltétlenül a gitáros dalok felé kellene fordulnunk.

Egy beatmisén az ember saját érzéseit viszi bele a liturgiába: ennek éppen fordítva kellene történnie. Olyan ez, mint a személyes ima és a közösségi ima közti különbség. A gitáros dalok persze nem egyformák, de 95-97 százalékban önkifejezésről szólnak. A szakrális zene ennek éppen az ellenkezője. Akkor sem lesznek ezek szakrális dalok, ha száz templomból kilencvenkilencben ezeket fogják játszani, mivel érzület jut el az emberekhez, nem liturgikus tartalom. Ha nekem kell kitalálni a misét, akkor bármit megtehetek. De az egyházzeneész feladata valójában a szolgálat. Ehelyett a gitáros dalokkal érzelmi megérintettséget akarunk kifejezni, és nem mélyebb lelki tartalmakra figyelünk.

Ha valakik szeretik ezeket a dalokat, énekeljék őket. Csak ne a misén. Tábortűznél. Vagy valami más közösségi alkalommal. A baj az, hogy manapság kevés alkalom van, amikor az emberek együtt vannak, találkoznak, énekelnek.

Nehéz küzdelem az, hogy legalább alternatívaként fel tudjuk mutatni az egyház hagyományait: évek óta neveltség tárgya a közoktatásban az énekóra, így nem valósul(hat) meg a minőségi zene megismertetése. Ha pedig valami nincs megtanítva, az ember nem tudja azt választani.

A liturgikus zene zenei, kulturális és szakrális érték; kár lenne eltékoznunk.

*

Barsi Balázs

ferences szerzetes, a Sümegi Lelkigyakorlatos Ház vezetője

A zene önmagában következmény: annak a következménye, hogy az adott kor embere mit gondol a liturgiáról. Ha tehát párbeszédet kezdeményezünk a szakrális zenéről, erre fog igazából fény derülni.

Létezik egy mélyen gyökerező keresztény zenei hagyomány, melyen belül ugyanúgy megtalálható magas rendű és alacsony rendű zenemű; legyen szó akár gregoriánról vagy bármilyen másról. Mindenki azt komponál, amit akar, de meg kell érteni, hogy vannak olyan jellegű művészeti alkotások, melyek egyszerűen nem a templomba, nem a liturgiába valók. Lehet például olajfestményt készíteni a szentesaládról, amin Szent József és Szűz Mária a Kisjézussal játszik, de egy ilyen képnek egyszerűen nincs helye a templomban. Szét kell választani a vallásos ihletettségű művészetet a szakrális zenétől. A szakrális zenének nem az a célja, hogy egyfajta vallási élményt fejezzünk ki vele. Az a célja, hogy az oltáron történő misztériumot kifejezze. Még az östehetség Mozart sem tudta megtanítani az Egyázatot „mozartul”, Liszt se „lisztül”.

Sokan tévhitben élnek: a szakrális zene ugyanis nem egy csoport vallásos önkifejezése, nem faluösszetartó erő, nem nemzeti kapocs. Nem célja, hogy nem hívó csoportokat vonzzon a misére. A misén magát a misét ünnepeľjük. A keleti egyház egész egyszerűen kizárja a kívülállókat és a katekumeneket a liturgia egy részéről, hiszen nincsenek beavatva.

Valójában azonban a kérdés túlmutat önmagán: Krisztus istensége a tét. A második isteni személy hozta létre az Egyházat, vagy ez csak egy emberi kreálmány, amit tetszés szerint alakíthatunk?

Borka Zsolt

zenész, dalszerző (Sillye Jenő és barátai, Borka Band)

Meglehetősen sokat járom az országot, Jenővel szinte minden évben zenélünk Nagymaroson, Fóton gitáros zenekart vezetek: úgy látom, van létjogosultságuk keresztény közösségekben és a templomokban is a gitáros daloknak. Azonban az is egyre inkább megfigyelhető, hogy valaki azért a templomban zenél, mert csak ott tud egyfajta módon „érvényesülni”; egyébként viszont nem zenél jól.

Elismerem, hogy a liturgikus fenntartások és a gitáros zenével szembeni kifogások nagy része jogos: komolyan el kellene gondolkodniuk a dalszerzőknek és előadóknak az igényesség kérdésén, főleg a szövegeket illetően. Ha valaki dalszöveget ír, az a minimum, hogy teológiailag korrekt legyen, valamint az sem árt, ha mondjuk egy József Attila vers mellé téve a sajátját a szerző nem sülyed el szégyenében.

Attól, mert valaki tud három akkordot, nem válik zeneszerzővé; amit alkot, valószínűleg nem lesz művészi. Szükség lenne egyfajta belső kontrollra; azonban ilyen nincs, tisztelet a kevés számú kivételnek. Sokan írogatnak, és próbálják terjeszteni a dalaikat. A kilencvenes évek első felében szűnt meg az ÉKE (Életünk Krisztus Egyesület), aminek volt gitáros iskolája, és nyáron gitáros tábora: érdemes lenne létrehozni egy hasonló szervezetet, mivel így jobban kontrollálni lehetne, akár „hivatalos liturgikus” részről is, hogy mi kerüljön be a templom falai közé.

Sok minden kerülhet, szerintem. A modern hangszerekkel sincs alapvető probléma; persze valószínűleg egy litánián nincs helye torzított gitárnak. Szét kell választani a közösségi alkalmakat és a koncerteket a liturgiától. Azonban fontos megjegyezni, hogy az elektromos gitár – a zenében elfoglalt helye szerint – rézfúvósokat imitál. Tehát amennyiben ezt igényesen teszi, ott a helye a zenében.

Amatőr módon, de profi szinten: ez így működne jól. Sok helyre hívnak zenélni, ahol pocsék a hangtechnika. Ha ezt szóvá teszem, legtöbbször azt a választ kapom, hogy jó, de hát ez egy egyházi rendezvény. Ez egyszerűen nem lehet kifogás, sőt! Ha a Jóistent akarjuk dicsőíteni, s főként, ha ezt mások, ország-világ előtt tesszük, setesuta módon nem biztos, hogy érdemes!

*

ifj. Sapszon Ferenc

Liszt-díjas karnagy, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola művészeti vezetője

Meg kell különböztetni a liturgikus zenét a vallásos szövegű daloktól. A liturgia alanya az egyház, Krisztus, a Fő, és a Ő Titokzatos Teste, nem pedig egy baráti társaság, de még csak nem is a templomban lévő hívők. Amikor valaki liturgiát végez, akkor az Egyház képviselőjeként áll Isten elé. Bármilyen szép emberi költemény kevés ahhoz, hogy a liturgia anyagává váljon, ott isten Szava szól. Hiába ír valaki egy kocsmai zenére jámbor szöveget – a szövegnek is megvan a saját tartalma, és a zenének is a saját üzenete. A gregorián az énekelt liturgia. Azzal együtt született, és annak a szolgálatában áll. A korhoz kötött zenék sokszor múlandó, változó dolgok. A gregorián nem csak zene. Zenei formában találkozunk vele, de nem az a célja, hogy szép dallamot szólaltasson meg, hanem hogy az isten igéjét szolgálja. Ide vehetjük még Palestrinát, és a többi – időtálló műveket komponáló – zeneszerzőt, akiknek szemlélete a gregoriánéval azonos.

Nem tartom szerencsésnek, hogy a gitáros zene bekerült a liturgiába: a liturgia szövegének zenei megfogalmazására csak az a zene alkalmas, mely eleget tesz a hármaskör követelményének: szent, művészi, egyetemes. Vannak persze helyek, ahol el tudok képzelni egy – szövegileg és zeneileg megválogatott (!) – gitáros éneket: például felajánlásra, áldozás után, vagy kivonulásra, de pl. Introitusnak semmiképp.

A mise nem arról szól, hogy az ember jól érezze magát, nem célja a szórakoztatás. Nem a misének kell az ember elvárásaihoz idomulnia. Ott Isten népe ünnepli Krisztus húsvéti áldozatának misztériumát, ebben kell jól éreznem magam.

Sajnos a papok sem kapnak megfelelő zenei képzést ahhoz, hogy ennek a kérdésnek a súlyát átérezzék. Sokszor egy szekularizált világ zenei kultúráján nevelődve kerülnek be a szemináriumba, ahol minimális dózisban kapnak zenei nevelést.

Nem az igényeket kell lejjebb szállítani, hogy minél több embert megfogjunk, mert akkor elsekélyesedik a liturgia. Csak magas elvárásokkal lehet megőrizni a liturgia értékét, és hiszem, hogy az érték vonz.